

تحلیل عوامل تأثیرگذار بر انجام پایان نامه و مهم ترین مشکلات مربوطه از دیدگاه دانش آموختگان

کارشناسی ارشد کشاورزی دانشگاه زنجان

مهدیه اسداللهی^۱، علی شمس^{*}، زهرا هوشمندان مقدم فرد^۲

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه زنجان (Asadollahi.mahdieh@yahoo.com)

۲- دانشیار گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی، دانشگاه زنجان (Shams@Znu.ac.ir)

۳- دانشجوی دکتری، ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه زنجان (Hooshmand@Znu.ac.ir)

چکیده

شناسایی مشکلات سر راه اجرای پایان نامه و عوامل مؤثر بر تدوین باکیفیت پایان نامه از دیدگاه دانش آموختگان، شناخت صحیح و واقع بینانه ای را برای برنامه ریزی های آموزشی و پژوهشی فراهم می کند. این تحقیق نیز با هدف فوق در دانشگاه زنجان صورت گرفت. جامعه آماری شامل همه ۳۲۶ دانش آموخته سال های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان بودند که حجم نمونه ای به تعداد ۲۰۲ نفر از آنان با استفاده از جدول کرجسی و مورگان و به روش نمونه گیری طبقه ای تصادفی انتخاب و مطالعه شدند. ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته ای بود که روایی آن توسط متخصصان آموزش عالی کشاورزی تأیید شد و با انجام مطالعه مقدماتی و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ بزرگتر از ۰/۸ برای شاخص های ترکیبی از پایایی آن اطمینان حاصل شد. یافته های تحقیق نشان دادند که از بین عوامل تأثیرگذار بر انجام باکیفیت پایان نامه، راهنمایی و حمایت استاد راهنما، محیط مناسب پژوهشی و دسترسی به امکانات پژوهشی در رتبه های اول تا سوم قرار گرفتند. همچنین از بین مشکلات مورد بررسی نیز، گردآوری داده ها در قالب طرح تحقیق (آزمایش های مزرعه ای، آزمایشگاهی، میدانی، مصاحبه و ...)، روند اداری دانشگاه، دانشکده و گروه آموزشی و تحلیل و توصیف آماری داده ها در رتبه های اول تا سوم قرار داشتند.

کلیدواژه ها: تدوین پایان نامه، مسائل و مشکلات، دانش آموختگان کارشناسی ارشد کشاورزی، دانشگاه زنجان

* دانشگاه زنجان - دانشکده کشاورزی - گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی، کدپستی: ۲۸۹۱-۴۵۳۷۱-۴۵۳۷۱ - تلفن: ۰۲۴-۳۳۰۵۲۴۴۳ - ایمیل: Shams@Znu.ac.ir

Analysis of Effective factors on dissertation writing and its related problems from the viewpoints of Agricultural M.Sc. Graduates in the University of Zanjan

Mahdieh Asadollahi¹, Ali Shams² & Zahra Hooshmandan Moghaddm Fard³

1- M.Sc. Graduate of Agricultural extension and Education, University of Zanjan, Iran

2- Associate Professor, Department of Agricultural Extension, Commuincation, and Rural Development, University of Zanjan, Iran

3- Ph.D Student, Agricultural extension and Education, University of Zanjan, Iran

Abstract

Identifying the problems in implementing the dissertation and the factors affecting the quality of dissertation from the graduates' viewpoint provides an accurate and realistic information for educational and research planning. This research was conducted with the above goal at the University of Zanjan. The statistical population consisted of all 326 graduate students in 1390 and 1391 in the Faculty of Agriculture. A sample of 202 of them was selected by using stratified randomized sampling method and based on the Morgan and Krejcie sampling table. The research tool was a researcher-made questionnaire which its validity was confirmed by the viewpoints of higher education experts. By conducting a pretest and calculating the Cronbach's alpha coefficient greater than 0.8 for the combined indices, its reliability was confirmed. The research findings showed that among the factors influencing the quality of the dissertation, the guidance and support of the supervisor, the appropriate research environment and access to research facilities were ranked from the first to third. Also, among the problems surveyed, the data collection process in the form of research design (field experiments, laboratory, field, interviewing, etc.), the administrative process of the university, faculty, and department, and analysis and descriptive statistics of data were ranked form the first to third.

Keywords: Dissertation Writing, Issues and Problems, Graduates of Agricultural Majors, University of Zanjan

مقدمه

مراکز آموزش عالی کشاورزی و از منظری گسترده‌تر، نظام آموزش عالی کشاورزی به موجب کارکردهای شناخته شده پژوهش (انجام تحقیقات در حوزه‌های مختلف)، برون‌رسانی یا خدمات اجتماعی (رسانش دانش فناوری برخاسته از پژوهش) و آموزش (تبدیل دانش علمی برخاسته از پژوهش به قابلیت‌های تخصصی و کارشناسی و پرورش نیروی انسانی موردنیاز تحقیقات)، جایگاه مهمی در تحقیقات کشاورزی دارند (غلامرضایی و همکاران، ۱۳۸۶). بنابراین با توجه به نقش آموزش عالی کشاورزی در تربیت نیروی انسانی کیفی موردنیاز (شعبانعلی‌فمی و شفیع، ۱۳۸۷) و نقش بخش کشاورزی در استقلال ملت‌ها (عمانی، ۱۳۹۰؛ مردان‌شاهی و همکاران، ۱۳۹۲)، لزوم توجه به تحقیقات کشاورزی احساس می‌شود. تحقیقات کشاورزی به عنوان بخشی از نقش‌های مراکز آموزش عالی کشاورزی، هدایت پژوهش‌های انجام‌گرفته توسط دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی است (شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۸۶). اصلی‌ترین نمود پژوهش در بعد دانشجویی، خود را در واحد پایان‌نامه نمایان ساخته است (Entwistle, 2002). لیجوجی پایان‌نامه را به عنوان پلی بین دنیای پژوهش و علم می‌داند و آن را به عنوان یک جزء ذاتی و بخش لاینفک مطالعات دانشگاهی که کیفیت علمی و موقعیت دانش‌آموختگان را تضمین می‌کند تلقی می‌کند و بدین ترتیب ضرورت مطالعه و پژوهش در حوزه مسائل مربوط به آن از اهمیت خاصی برخوردار می‌گردد (Ylijoki, 2001). به عبارت دیگر، پایان‌نامه دانشجویان تحصیلات تکمیلی یک طرح تحقیقاتی است که تجربه و دانش پژوهشی دانشجویان کلید موفقیت است (Katz, 2002) و در حقیقت هم در ارزیابی دانشجویان از خود درباره توانایی‌های ذهنی (سالم و همکاران، ۱۳۸۸)، مهارت‌های تجربی و همچنین میزان بلوغ علمی و منطقی آنان تأثیرگذار بوده و هم مسیری برای یادگیری روش تحقیق و مهارت‌های تحلیل انتقادی مقالات چاپ شده را برای دانشجویان فراهم می‌سازد (Lundgren and Halvarsson, 2009). باین حال مانند هر کار دیگری، نگارش و ارائه پایان‌نامه نیز حتی برای محققان با تجربه، کاری چالش‌برانگیز به شمار می‌رود (Lee, 2010). مهم‌ترین عاملی که در نوشتن پایان‌نامه تأثیرگذار می‌باشد، خود دانشجو و توانایی‌های علمی و عملی اوست؛ به عبارت دیگر، مجهز نبودن به توانایی‌های تهیه پایان‌نامه از قبیل آشنایی با روش تحقیق و آمار، آشنایی با منابع اطلاعاتی و نحوه استفاده از آن‌ها و غیره، نوشتن پایان‌نامه را برای دانشجویان مشکل و در مواردی ناممکن می‌سازد (میزانی و همکاران، ۱۳۹۰). از سوی دیگر دانشجویان باید دارای رشد شخصی، مهارت‌های حرفه‌ای، نگرش نسبت به عوامل بیرونی چون استاد راهنما و مشاور، موضوع، داده‌ها و حمایت‌های دانشگاه باشند و اساتید راهنما نیز بایستی در روند پایان‌نامه نویسی مهارت‌های ایجاد توازن بین مسئولیت‌های شخصی و حرفه‌ای، آشنایی با تکنولوژی‌های موردنیاز برای انجام کار و پروژه‌های تحقیقاتی، ایجاد استراتژی‌های مدیریت زمان را دارا باشند (Katz, 2002)؛ که در صورت فراهم بودن کلیه این عوامل برجسته‌ترین پایان‌نامه‌ها از ریزه‌کاری در طراحی، ترکیب و اجراء، پیوستگی و وضوح مطالب و از خلاقیت بیشتری برخوردار می‌شوند و در مقابل آن، پایان‌نامه ضعیف از عدم پیوستگی مطالب، برداشت ضعیف یا اشتباه از فرضیات و روش‌شناسی، عدم اعتماد به نفس و ابتکار عمل ضعیف برخوردار می‌گردد (Mullins and Kiley, 2002). در زمینه عوامل مؤثر بر انجام باکیفیت پایان‌نامه و نیز مسائل مشکلاتی که در این فرایند سر راه دانشجویان قرار دارد، مطالعات متعددی صورت گرفته است که در این قسمت به برخی از آن‌ها که در فرایند تدوین ابزار پژوهش نیز استفاده شده است، اشاره می‌شود.

نتایج پژوهشی با هدف بررسی برنامه‌های دکتری پرستاری توسط دانشجویان تحصیلات تکمیلی و هیئت علمی و همچنین تجزیه و تحلیل ارتباط این ارزیابی با فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اعضای هیئت علمی در ژاپن نشان داد که اکثریت دانشجویان تحصیلات تکمیلی ارزیابی پایینی از منابع مالی، زیرساخت‌ها و امکانات پژوهشی، منابع انسانی (شامل اساتید راهنما و کارشناسان) داشتند (Arimoto et al., 2012). در بررسی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیکاگو گزارش شده که میزان رضایت کلی آن‌ها از خدمات زیرساختی و امکانات (کتابخانه و ...) بالا بوده است (Tatarka et al., 2012). یافته‌های حاصل از مطالعه عبدالله و ایوانس (Lee Abdullah And Evans, 2012)، در مورد ارتباط بین تحقیقات دانشجویان تحصیلات تکمیلی با ویژگی‌های فردی و آموزش‌های نظارتی استاد راهنما نشان داد دانشجویان در طول تجارب پژوهشی خود بیان کردند که از احترام و روابط متقابل خوب، درک مشکلات، ارائه خدمات

پشتیبانی و بازخورد مناسب استاد راهنما، رضایت بیشتری دارند. مطالعه اسماعیل و همکاران (Ismail et al., 2011)، با عنوان بهبود و توسعه پژوهش تحصیلات تکمیلی و اساتید راهنما نشان داد که دانشجویان انتقادهای سازنده در طول پژوهش، بازخوردهای سریع و رابطه خوب بین استاد و دانشجو و تعامل با دانشجویان و سایر افراد مطلع در زمینه پژوهش را به عنوان عوامل مؤثر در پیشرفت روند مطالعه ذکر کرده‌اند. زنگ و وبستر (Zeng And Webster, 2010)، طی مطالعه‌ای تجارب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی را در دانشگاه هنگ‌کنگ بررسی کردند، طبق نتایج به دست آمده استاد راهنما مهم‌ترین عامل کمک کننده به درک مثبتی از تجربه در زمینه پژوهش بود. ۸۴/۴ درصد از دانشجویان موافق بودند که استاد راهنما مهارت و دانش کافی موضوعی برای حمایت از پژوهش دانشجو را داشته است و دانشجویانی که دارای بالاترین امتیاز نسبت به استاد راهنما بودند از تجارب پژوهشی خود رضایت بیشتری دارند. این مطالعه همچنان نشان داد که عامل‌های زیرساختی و محیط علمی رابطه معناداری با رضایت کلی داشتند. فوربز و هیکی (Forbes and Hikey, 2009)، در تحقیق خود نشان دادند که ترس و استرس در میان دانشجویان زن نسبت به انجام پژوهش بیشتر از مردان می‌باشد. نتایج حاصل از گزارش زامیکال (Zamykal, 2009)، در مورد تجارب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه جیمزکوک نشان داد که دانشجویان کارشناسی ارشد رضایت بیشتری از استاد راهنما، زیرساخت‌ها، اهداف و انتظارات و توسعه مهارت‌ها داشتند. تورزانی (Torezani, 2009)، در بررسی تجارب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی نشان داد که دانشجویان از نظر مهارت‌های روش تحقیق (مهارت حل مسئله، قدرت مسئله‌یابی پژوهشی) و مهارت‌های نگارشی دانشگاهی دچار مشکل بودند که بعد از انجام کار تحقیقی در حد زیادی افزایش یافته است و اینکه دانشجویان تمامی رشته‌ها اظهار نارضایتی از جنبه زیرساخت‌ها را داشتند. لو و چن (Lou and Chen, 2008)، در بررسی نظرات دانشجویان دکتری پرستاری در مورد اساتید راهنما رساله خود نشان دادند که دانشجویان رضایت زیادی از راهنمایی خوب اساتید داشتند. دانشجویان همکاری استاد راهنما و ایجاد یک محیط حمایتی را برای موفقیت‌های خود حیاتی دانستند. پارک و همکاران (Park et al, 2007)، در گزارشی به‌طور خلاصه به توسعه، بهره‌برداری و نتایج حاصل از اولین بررسی ملی در انگلستان از تجربیات پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی پرداختند که نتایج نشان داد پاسخگویان، استاد راهنما را به عنوان مهم‌ترین جنبه موفقیت‌آمیز در تکمیل برنامه پژوهشی مطرح کردند درحالی‌که یک‌پنجم از پاسخ‌دهندگان اظهار داشتند که انتظاراتشان از استاد راهنما بخصوص در زمینه راهنمایی در مورد جستجوی ادبیات نظری برآورده نشده است. ملیک (Malik, 2000)، در تحقیق خود نشان داد که در دسترس بودن استاد راهنما در روزها و ساعات مشخص برای ملاقات با دانشجویان، تأثیر بسزایی در انگیزه دانشجویان برای شرکت در جلسات مشاوره دارد. ثناگو و همکاران (۱۳۹۱)، طی تحقیقی با عنوان ترجمان دانش و کاربردی کردن تحقیقات: راهکاری جهت افزایش عملکرد پژوهشی دانشجویان علوم پزشکی، نشان دادند که دانشجویان از وظایف اساتید راهنما در دسترس بودن، پاسخگو بودن، نشان دادن راه موفقیت به دانشجو در انجام تحقیق، داشتن روابط عمومی خوب، عجلین بودن با دانشجو، زیربوم تحقیق را آموزش دادن، حمایت از دانشجو و درک دانشجویی که فعالیت تحقیقاتی دارد را ضروری دانستند. در مطالعه میزانی و همکاران (۱۳۹۰)، با عنوان بررسی توانایی‌های دانشجویان کارشناسی ارشد تربیت‌بدنی و کیفیت راهنمایی استادان در نوشتن پایان‌نامه، از دیدگاه دانشجویان شرکت‌کننده در این پژوهش یکی از مهم‌ترین مشکلات در زمینه استادان راهنما و مشاور، توانایی اندک آن‌ها در آمار و تحلیل‌های آماری بود. نتایج تحقیق نشان داد که دانشجویان به‌ندرت قادر به ملاقات با استاد راهنمای خود بوده و استاد راهنما و مشاور زیاد در دسترس نبودند. نتایج پژوهش حجازی و همکاران (۱۳۸۷)، نشان داد که در زمینه منابع اطلاعاتی و امکانات موردنیاز، کمبود منابع اطلاعاتی الکترونیکی، فضا و تجهیزات آزمایشگاهی از مهم‌ترین موانع پژوهشی بودند. نتایج تحقیق چنگیز و همکاران (۱۳۸۲)، با عنوان دیدگاه اساتید راهنما در مورد مشکلات روند اجرای پایان‌نامه تحصیلی پزشکی عمومی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نشان داد که بیش از ۷۵ درصد دانشجویان در مورد روند اداری، آموزشی مشکل زیاد تا خیلی زیاد داشتند و بیش از ۴۰ درصد از اساتید راهنما با مشکل تأمین بودجه مناسب طرح در حد زیاد و خیلی زیاد مواجه بودند. جوادیان (۱۳۸۱)، در تحقیقی با عنوان نگرش دانشجویان پزشکی در مورد اهمیت پژوهش نشان داد که عمده‌ترین مشکلات تحقیق به ترتیب، کمبود بودجه تحقیقات و کمبود امکانات بود. حجازی و عباسی

(۱۳۸۱)، در تحقیقی با عنوان بررسی عوامل مؤثر در افزایش کیفیت پایان‌نامه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران گزارش کردند که بین کیفیت پایان‌نامه و آشنایی دانشجویان با آئین‌نامه‌های پژوهشی در دانشکده و دانشگاه در سطح پنج درصد رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

همان‌طوری که مشاهده می‌شود در تحقیقاتی که در این زمینه در خارج و داخل کشور صورت گرفته است، مسائل و مشکلات متعددی توسط دانشجویان اظهار شده است و نیز از دیدگاه آن‌ها عوامل مختلفی نیز بر انجام صحیح فرایند تحقیق توسط دانشجویان تحصیلات تکمیلی و نیز کسب تجربه پژوهشی توسط آن‌ها دخیل هستند. لازم به توضیح است که بهترین منبع اطلاعاتی در زمینه پایان‌نامه کسانی هستند که این مرحله را به اتمام رسانده و با کسب دیدگاهی جامع می‌توانند، ارزیابی واقع‌بینانه‌ای داشته باشند. لذا در این تحقیق با انتخاب آن‌ها به عنوان جامعه آماری سعی شده است که شناخت صحیحی از وضعیت پایان‌نامه‌های دانشکده کشاورزی حاصل شود. هدف اصلی این تحقیق این بود که از دیدگاه دانش‌آموختگان چه عواملی بر انجام و تدوین باکیفیت پایان‌نامه تأثیرگذار هستند و آن‌ها در این فرایند با چه مسائل و مشکلاتی مواجه بودند؟

روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی (غیرآزمایشی)، پیمایشی و از لحاظ هدف از نوع کاربردی می‌باشد. در این تحقیق مسائل و مشکلات دانش‌آموختگان در تدوین پایان‌نامه و نیز عوامل مؤثر بر تدوین موفقیت‌آمیز پایان‌نامه از دیدگاه آن‌ها مورد ارزیابی قرار گرفت. ابزار مورد استفاده پرسشنامه محقق ساخته بود که برای طراحی آن از مطالعات صورت گرفته در این زمینه استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان که در بازه زمانی اول فروردین ۱۳۹۰ لغایت اول فروردین ۱۳۹۲ فارغ‌التحصیل شده بودند، تشکیل می‌دادند که بر اساس گزارش اداره تحصیلات تکمیلی دانشکده کشاورزی زنجان تعداد آن‌ها ۳۲۶ نفر بود. این دانش‌آموختگان در گروه‌های هفت‌گانه زراعت و اصلاح نباتات، خاکشناسی، باغبانی، ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی، مهندسی آب، گیاهپزشکی و علوم دامی دانش‌آموخته شده بودند. نظر به اینکه دانش‌آموختگان گروه‌های مختلف دارای تجربیات متفاوتی در خصوص انجام و تدوین پایان‌نامه بودند، لذا با لحاظ کردن گروه‌های آموزشی به عنوان طبقه از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی استفاده شد. حجم نمونه‌ای به تعداد ۱۸۱ از طریق جدول نمونه‌گیری کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) با خطای پنج درصد محاسبه گردید که برای افزایش دقت و روایی داده‌ها تعداد نمونه مورد مطالعه به ۲۰۲ مورد افزایش یافت. جهت تعیین روایی از نظرات متخصصان و صاحب‌نظران آموزش عالی کشاورزی در این زمینه استفاده شد. با انجام مطالعه مقدماتی روی ۳۰ دانش‌آموخته و جهت تعیین اینکه شاخص‌های هر یک از عوامل مؤثر و مشکلات تا چه اندازه‌ای دارای ارتباط درونی بوده و یک چیز را اندازه می‌گیرند (پایایی ابزار تحقیق)، مقادیر ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و برای عوامل مهم در تدوین پایان‌نامه (۸ گویه) مقدار برابر با ۰/۹۱ و برای بخش مشکلات در تدوین پایان‌نامه (۹ گویه) نیز برابر با ۰/۸۰ به دست آمد که با توجه به بالا بودن همه موارد از ۰/۷ از پایایی مناسبی برخوردار بودند. داده‌ها از طریق سه روش تکمیل حضوری، ارسال پستی و نیز ارسال الکترونیکی گردآوری شدند. دانش‌آموختگانی که دسترسی فیزیکی به آن‌ها میسر بود از طریق مصاحبه و تکمیل حضوری اقدام به تکمیل پرسشنامه‌ها کردند. ولی نظر به اینکه بیشتر دانش‌آموختگان پس از دفاع پایان‌نامه، دانشگاه را ترک کرده و به محل سکونت خود بازگشته بودند. ابتدا از طریق اداره تحصیلات تکمیلی دانشکده، مدیران گروه‌ها و سایر بخش‌های دانشگاه شماره تماس آن‌ها به دست آمد، سپس از طریق تماس تلفنی و متقاعد کردن آن‌ها در خصوص ماهیت کار و جلب موافقت آن‌ها جهت همکاری به دو طریق اقدام شد. برای عده‌ای که به راحتی با اینترنت سروکار داشتند، پرسشنامه الکترونیکی طراحی و از طریق ایمیل ارسال شد و برای عده‌ای دیگر نیز به جهت مشکل دسترسی به اینترنت از طریق پست (همراه با پاکت آماده برگشتی) ارسال گردید. داده‌های جمع‌آوری شده از طریق نرم‌افزار SPSS20/win تجزیه و تحلیل شدند و از شاخص‌های آماری توصیفی و تحلیلی (استنباطی) متناسب استفاده گردید.

نتایج و بحث

بیشتر داده‌های تحقیق از دانش‌آموختگانی جمع‌آوری شد که خانم بودند (در حدود ۶۵ درصد). طبق نتایج، ۳۸/۶ درصد از کل افراد مورد مطالعه متأهل و ۶۱/۴ درصد مجرد بودند. از لحاظ سنی نتایج نشان داد که میانگین سنی دانش‌آموختگان ۲۷/۶۷ سال با انحراف معیار ۳/۶۱ سال می‌باشد. بر اساس نتایج به دست آمده بیشتر دانش‌آموختگان (۵۶/۹ درصد) در سال ۹۱ و ۴۳/۱ درصد در سال ۹۰ از پایان‌نامه خود دفاع کرده بودند. در خصوص نوع ورودی دانش‌آموختگان نیز بیشترین تعداد فراوانی دانش‌آموختگان، مربوط به دوره روزانه (۷۹/۷ درصد) است و مابقی فارغ‌التحصیلان نیز متعلق به دوره شبانه (۲۰/۳ درصد) می‌باشند. از بین ۲۰۲ نفر نمونه مورد مطالعه، بیشترین تعداد دانش‌آموختگان (۵۸ نفر) در گروه زراعت و اصلاح نباتات و کمترین تعداد آن‌ها (۱۲ نفر) از گروه مهندسی آب بودند. از نظر وضعیت اشتغال نیز بیشتر دانش‌آموختگان (۱۷۱ نفر) در زمان تحصیل غیر شاغل بوده و ۳۱ نفر دیگر شاغل بودند. از نظر تمایل به ادامه تحصیل در مقطع دکتری، اغلب دانش‌آموختگان (۱۶۳ نفر) به ادامه تحصیل در مقطع دکتری تمایل داشتند که می‌تواند انگیزه مناسبی برای گرایش به انجام کار تحقیقی (پایان‌نامه) باشد و مابقی ۳۹ نفر تمایلی به ادامه تحصیل نداشتند. نتایج نشان داد که بیش از ۵۷ درصد دانش‌آموختگان (۱۱۷ نفر) در کارگاه آموزشی کتابخانه در مورد منابع اطلاعاتی و نحوه جستجو شرکت داشته‌اند که در مقابل این تعداد ۸۵ نفر نیز در این کارگاه شرکت نداشته‌اند. در بررسی شیوه‌های مختلف انتخاب موضوع پایان‌نامه هشت شیوه مطرح شد که نتایج نشان داد تعداد بیشتر دانش‌آموختگان (۵۴ درصد) موضوع پایان‌نامه خود را با مشارکت و مشاورت استاد راهنما و خودشان انتخاب نموده بودند. با توجه به اهمیت برخی از عوامل تأثیرگذار در تدوین موفق یک کار پژوهشی، میزان اهمیت هر یک از این عوامل بر اساس دیدگاه دانش‌آموختگان مورد بررسی قرار گرفت (جدول ۱).

جدول ۱- رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر تدوین موفقیت‌آمیز پایان‌نامه از دیدگاه دانش‌آموختگان

رتبه	میانگین*	انحراف معیار	ضریب تغییرات	عوامل مؤثر
۱	۴/۶۳	۰/۶۶	۰/۱۴	راهنمایی و حمایت استاد راهنما
۲	۴/۳۵	۱/۰۲	۰/۲۳	محیط مناسب پژوهشی
۳	۴/۳۰	۱/۰۴	۰/۲۴	دسترسی به تسهیلات و امکانات
۴	۴/۱۳	۰/۹۴	۰/۲۳	فرصت برای توسعه مهارت‌های پژوهشی
۵	۴/۰۷	۰/۹۸	۰/۲۴	راهنمایی درباره انتظارات گروه و استانداردهای یک پایان‌نامه
۶	۴/۰۶	۱/۰۶	۰/۲۶	راهنمایی و حمایت استاد مشاور
۷	۴/۰۳	۰/۹۷	۰/۲۴	فرصت برای توسعه مهارت‌های انتقال نتایج پژوهشی
۸	۳/۶۱	۱/۱۲	۰/۳۱	راهنمایی و حمایت داوران

*توضیح: ۱=خیلی کم، ۲=کم، ۳=متوسط، ۴=زیاد، ۵=خیلی زیاد

نتایج نشان داد که دانش‌آموختگان، تمامی ابعاد مطرح شده را در تدوین موفقیت‌آمیز یک پایان‌نامه مهم می‌دانند؛ که در این بین راهنمایی و حمایت داوران از نظر دانش‌آموختگان نسبت به سایر گویه‌ها از درصد اهمیت نسبی کمی برخوردار است. در مقابل راهنمایی و حمایت استاد راهنما و محیط مناسب پژوهشی در رتبه‌های اول و دوم اهمیت قرار دارند. از آنجایی که استاد راهنما نقش مهم و کلیدی را در کسب تجربه پژوهشی توسط دانشجویان بر عهده دارد. در این بررسی نیز از سوی افراد مورد مطالعه به عنوان مهم‌ترین و تأثیرگذارترین عامل در تدوین موفقیت‌آمیز یک پایان‌نامه ارزیابی شد که با نتایج مطالعات صورت گرفته (Zeng & Webster, 2010; Park et al., 2007; Lindo et al., 2013 و Ismail et al., 2011) در این زمینه همخوانی دارد. مهم‌ترین مسائل و مشکلات دانش‌آموختگان برای تدوین پایان‌نامه خویش در قالب طیف لیکرت پنج سطحی از آن‌ها پرسیده شد و نتایج نشان داد که از نه مشکل، دانش‌آموختگان هفت مورد آن‌ها را بیشتر از حد متوسط به عنوان مشکل ارزیابی کردند و دو مورد ارتباط با استاد راهنما و استاد مشاور کمتر از حد متوسط به عنوان

مشکل مطرح بودند. گردآوری داده‌ها در قالب طرح تحقیق (آزمایش‌های مزرعه‌ای، آزمایشگاهی، میدانی، مصاحبه و ...) و روند اداری دانشگاه از گروه/دانشکده و دانشگاه در رتبه‌های اول و دوم قرار داشتند. سومین مشکل هم مربوط به تحلیل و توصیف آماری داده‌ها بود.

جدول ۲-رتبه‌بندی مهم‌ترین مشکلات و موانع انجام و تدوین پایان‌نامه از دیدگاه دانش‌آموختگان

مشکلات/مسائل	میانگین*	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
گردآوری داده‌ها در قالب طرح تحقیق (آزمایش‌های مزرعه‌ای، آزمایشگاهی، میدانی، مصاحبه و ...)	۳/۳۲	۱/۲۲	۰/۳۷	۱
روند اداری دانشگاه، دانشکده و گروه آموزشی	۳/۱۶	۱/۲۶	۰/۴۰	۲
تحلیل و توصیف آماری داده‌ها	۳/۰۸	۱/۱۹	۰/۳۹	۳
انتخاب موضوع	۲/۹۸	۱/۲۶	۰/۴۲	۴
دسترسی به منابع اطلاعاتی موردنیاز برای موضوع پژوهش (کتاب، مجله، پایگاه اطلاعاتی و ...)	۲/۸۴	۱/۱۴	۰/۴۰	۵
نگارش پایان‌نامه (فصل‌بندی‌ها، ارجاعات و ...)	۲/۷۵	۱/۱۲	۰/۴۱	۶
نگارش طرح مقدماتی پایان‌نامه (پروپوزال)	۲/۷۱	۱/۰۹	۰/۴۰	۷
ارتباط با استاد راهنما	۲/۳۸	۱/۳۱	۰/۵۵	۸
ارتباط با استاد مشاور	۲/۱۵	۱/۴۱	۰/۶۶	۹

* توضیح: ۱=خیلی کم، ۲=کم، ۳=متوسط، ۴=زیاد، ۵=خیلی زیاد

نتایج آزمون مقایسه میانگین t نشان داد، میانگین نظر دانش‌آموختگان ورودی روزانه و شبانه در مشکل «روند اداری دانشگاه، دانشکده و گروه آموزشی» دارای تفاوت معناداری در سطح یک درصد است ($t=4/76$ و $Sig=0/000$)؛ و دانشجویان روزانه سطح مشکلات را بیشتر از دانشجویان شبانه ارزیابی کرده بودند؛ اما در مورد سایر مشکلات تفاوت معنی‌دار نبود و دانش‌آموختگان در خصوص مشکلات دیگر توافق داشتند. با توجه به اینکه بررسی مشکلات مطرح شده در بین فارغ‌التحصیلان هفت گروه دانشکده می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های آموزشی و پژوهشی مؤثر باشد در جدول ۳ میانگین هر گروه در هر یک از مشکلات آورده شده است.

جدول ۳-مقایسه میزان مشکلات دانش‌آموختگان در تدوین پایان‌نامه برحسب گروه‌های آموزشی

گروه آموزشی	تعداد	انتخاب موضوع	نگارش پروپوزال	دسترسی به منابع اطلاعاتی	تحلیل و توصیف آماری داده‌ها	نگارش پایان‌نامه	ارتباط با استاد راهنما	ارتباط با استاد مشاور	روند اداری
زراعت	۵۸	۲/۸۲	۲/۷	۲/۷۲	۳/۱۳	۲/۷۹	۲/۲۷	۲/۱۵	۳/۱۸
خاکشناسی	۲۲	۳/۳۶	۳/۲۲	۳/۳۱	۳	۳/۱۸	۲/۴۵	۲/۳۱	۳/۲۷
باغبانی	۲۵	۳/۱۶	۲/۶۴	۲/۷۲	۳/۲	۲/۳۶	۲/۸۴	۲/۴۴	۳/۲۸
ترویج	۲۱	۳/۰۴	۲/۶۶	۳/۱۴	۳	۲/۷۶	۲/۰۹	۲/۰۹	۲/۶۱
گیاه‌پزشکی	۲۶	۲/۵۷	۲/۵۳	۲/۵۳	۳/۰۳	۲/۶۹	۲/۱۹	۱/۸۴	۳/۱۱
آب	۱۲	۳	۲/۷۵	۲/۸۳	۲/۵۸	۲/۴۱	۱/۹۱	۲/۰۸	۳
علوم دامی	۳۸	۳/۰۷	۲/۵۷	۲/۸۶	۳/۱۸	۲/۸۱	۲/۶	۲/۱	۳/۳۴

طبق اطلاعات ارائه شده در جدول بالا و بر اساس اظهار شخصی دانش‌آموختگان، در انتخاب موضوع تحقیق، دانش‌آموختگان گروه خاکشناسی بیشترین مشکل را داشتند و دانش‌آموختگان گیاه‌پزشکی کمترین مشکل را داشتند، البته با توجه به میانگین همه دانش‌آموختگان بیشتر از متوسط انتخاب موضوع را به عنوان مشکل مطرح کرده‌اند. در زمینه نگارش پروپوزال و نیز دسترسی به منابع اطلاعاتی، همه دانش‌آموختگان گروه‌ها بیشتر از حد متوسط مشکل داشته‌اند ولی بیشترین مشکل را دانش‌آموختگان گروه خاکشناسی و کمترین مشکل مربوط به گروه گیاه‌پزشکی بود. در زمینه تحلیل و توصیف آماری داده‌ها، دانش‌آموختگان گروه باغبانی در رتبه اول و دانش‌آموختگان گروه آب کمترین مشکل را داشتند. به‌طورکلی همه دانش‌آموختگان بیشتر از حد متوسط در این زمینه مشکل داشتند. در زمینه نگارش و تدوین پایان‌نامه، کمترین مشکل را گروه آب گزارش کردند. در زمینه ارتباط با استاد راهنما، بیشترین مشکل را

دانش‌آموختگان گروه باغبانی و کمترین مشکل را دانش‌آموختگان گروه آب‌گزارش کردند. در ارتباط با استاد مشاور، دانش‌آموختگان گروه باغبانی در رتبه اول و دانش‌آموختگان گروه گیاه‌پزشکی در رتبه آخر بودند. در مورد مشکلات مربوط به روند اداری نیز، دانش‌آموختگان گروه علوم دامی در رتبه اول و دانش‌آموختگان گروه ترویج در رتبه آخر قرار داشتند. لازم به توضیح است که طبق آزمون F صورت گرفته، تنها در خصوص گردآوری داده‌ها بین دانش‌آموختگان گروه‌های مورد مطالعه تفاوت معنی‌داری وجود داشت و در خصوص سایر مشکلات مطالعه شده تفاوتی در بین آنها وجود نداشت، به عبارتی دیگر همه دانش‌آموختگان گروه‌های هفت‌گانه مورد مطالعه در خصوص نوع مشکلات و اهمیت آنها توافق نظر داشتند. بر اساس نتایج جدول ۴، آزمون آنالیز واریانس نشان می‌دهد که بین گروه‌های آموزشی از نظر مشکل بودن گردآوری داده‌ها در قالب طرح تحقیق تفاوت معنی‌داری در سطح پنج درصد وجود دارد. بیشترین مشکل اظهار شده توسط دانش‌آموختگان ترویج و آموزش کشاورزی و آب می‌باشد که در رتبه اول و دوم قرار داشتند و کمترین مشکل را هم دانش‌آموختگان گروه‌های باغبانی و گیاه‌پزشکی گزارش کردند.

جدول ۳- تحلیل واریانس مشکلات دانش‌آموختگان در خصوص گردآوری داده‌ها در قالب طرح تحقیق برحسب گروه‌های آموزشی

گروه‌های آموزشی	تعداد	میانگین	مقدار F	سطح معنی‌داری
ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی	۲۱	۳/۸۵		
مهندسی آب	۱۲	۳/۷۵		
خاکشناسی	۲۲	۳/۷۲		
علوم دامی	۳۸	۳/۲۸	۲/۱۵۴	۰/۰۴۹*
زراعت و اصلاح نباتات	۵۸	۳/۱۵		
باغبانی	۲۵	۳/۱۲		
گیاه‌پزشکی	۲۶	۲/۹۲		

*معنی‌داری در سطح ۰/۰۵

به‌طورکلی نتایج تحقیق، نشان داد که فارغ‌التحصیلان گروه خاکشناسی دارای بیشترین مشکل در زمینه انتخاب موضوع پایان‌نامه خود هستند. احتمالاً دلیل این امر را می‌توان به مواردی چون تنوع موضوعات، تعداد زیاد دانشجو در این رشته‌ها، نداشتن قدرت مساله‌یابی (که این مورد در خصوص تمامی دانشجویان رشته‌های مختلف صادق است) ذکر کرد. در زمینه تفکر منطقی و قدرت مساله‌یابی این امر بدیهی است که دانشجویان قبل از ورود به دانشگاه و به‌خصوص در مقطع کارشناسی ارشد آموزش‌های لازم را در زمینه طرز تفکر و روش‌های حل مسئله ندیده‌اند و اولین آموزش خود را در طول این دوره با دروس روش تحقیق و همچنین درگیر شدن در انجام تحقیقات به‌صورت عینی در دانشگاه و با انجام پایان‌نامه به دست می‌آورند. درحالی‌که این آموزش‌ها بایستی قبل از ورود به این دوره صورت گیرد. نظرات فارغ‌التحصیلان در خصوص مشکل «دسترسی به منابع اطلاعاتی موردنیاز برای موضوع پژوهش» در حد متوسط به پایین است و فارغ‌التحصیلان تمامی گروه‌ها در دسترسی به منابع اطلاعاتی موردنیاز خود دارای مشکل کمتری هستند که می‌توان دلیل این امر را در تا حدودی به موجود بودن کتاب‌ها و مجلات، روزآمدی آنها، تطابق منابع موجود با نیازهای دانشجویان، وجود منابع الکترونیکی (پایگاه‌های اطلاعاتی و ...) در سطح کتابخانه دانشگاه و دانشکده ارتباط داد. در تحقیق بهزادی و داور پناه (۱۳۸۸)، علایی و اعظمی (۱۳۸۳) و حجازی و همکاران (۱۳۸۷)، مشکل دانشجویان در دسترسی به منابع اطلاعاتی موردنیاز برای موضوع پژوهش در اولویت مشکلات ذکر شده است که با نتیجه این تحقیق همخوانی ندارد. با توجه به نتایج تحقیق حاضر تمام گروه‌های آموزشی در خصوص گردآوری داده‌ها در قالب طرح تحقیق با مشکل متوسط به بالایی مواجه بودند. به‌عبارت‌دیگر بین گروه‌های آموزشی از نظر مشکل گردآوری داده‌ها در قالب طرح تحقیق تفاوت معنی‌داری وجود داشت. شاید دلیل این باشد که دانشجویان رشته‌های کشاورزی با انجام آزمایش‌های مختلف و نمونه‌برداری‌های گوناگون به داده‌ها و اطلاعات دست پیدا می‌کنند، بنابراین دانشجویان این گروه‌ها بیشترین مشکل را با گردآوری داده‌ها دارند که یافته تحقیق نیز این موارد را تأیید می‌کند. همچنین، گروه آموزشی ترویج، ارتباطات و توسعه

روستایی با میانگین ۳/۸۵ دارای بیشترین مشکل بود. احتمالاً دلیل آن را می‌توان در انجام تحقیقات پیمایشی توسط این گروه از دانشجویان دانست که سبب می‌شود تا آن‌ها در گردآوری داده‌ها و اطلاعات با مشکلات بیشتری روبرو شوند. به عبارت دیگر ماهیت گردآوری داده‌ها که در قالب طرح تحقیق به صورت گردآوری پرسشنامه و انجام مصاحبه صورت می‌گیرد، به گونه‌ای است که این نوع گردآوری داده، بیشتر در گروه ترویج صورت می‌گیرد و آن‌ها مجبورند ضمن کسب موافقت افراد مورد مطالعه (روستاییان یا سایر افراد) نسبت به انجام مصاحبه و پرسیدن تک‌تک سؤالات اقدام کنند. در واقع دانشجویان این رشته جمع‌آوری داده‌هایشان وابسته به رضایت و همکاری افرادی غیر از خودشان می‌باشد. نتایج به دست آمده در مورد مشکل تحلیل و توصیف آماری داده‌ها نیز بیانگر این مطلب است که دانش‌آموختگان گروه باغبانی بیشترین میزان مشکل را داشتند و دلیل آن نیز شاید به درگیری بیشتر دانشجویان در پایان‌نامه خود با روش‌های آماری و تجزیه و تحلیل داده‌ها برگردد که چون گروه باغبانی درس آمار را در این دوره ارائه نمی‌کند، دانشجویان با مشکلاتی در خصوص تجزیه و تحلیل داده‌ها روبرو می‌گردند. برگزاری کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی بیشتر در زمینه آشنایی با نرم‌افزارهای آماری و روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات می‌تواند تا حدودی به کاهش و برطرف نمودن این مشکل کمک نماید. یافته‌های مربوط به مشکل ارتباط با استاد مشاور نشان از میزان مشکل بسیار پایین در بین فارغ‌التحصیلان گروه‌های مختلف دارد. شاید دلیل کم بودن این مشکل را در این دانست که بیشتر دانشجویان استاد راهنما را به عنوان کمک‌کننده اصلی در کار پایان‌نامه در نظر می‌گیرند و بنابراین مشاور نقشی کم‌رنگ‌تر دارد، به‌ویژه در مواقعی که انتخاب یک استاد مشاور نه به دلیل نیاز واقعی بلکه به دلیل مقررات آموزشی باشد. مشکل روند اداری دانشگاه، دانشکده و گروه آموزشی آخرین مشکل مورد بررسی در بین گروه‌های آموزشی مختلف بود که نتایج نشان داد تمامی گروه‌ها به غیر از گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی روند اداری را به عنوان مشکل پژوهشی خود عنوان نموده‌اند. شاید بتوان دلیل این امر را در پست‌های مدیریتی موجود در دانشکده و همچنین کوتاه یا طولانی بودن مراحل اداری دانست چراکه کارکنان پست‌های اداری می‌توانند سبب تسریع و یا کند شدن روند اداری کارها در دانشگاه، دانشکده و گروه‌های آموزشی شوند. این یافته با نتایج مطالعه بدری‌زاده و همکاران (۱۳۸۸) و چنگیز و همکاران (۱۳۸۲) همخوانی ندارد.

نتیجه‌گیری

به‌طور کلی نتایج تحقیق نشان داد که از دید دانش‌آموختگان کلیه رشته‌های مورد مطالعه، آن‌ها در اکثر مشکلات پژوهشی تفاوت چندانی با یکدیگر نداشته و باهم توافق نظر داشتند. مهم‌ترین عامل مؤثر در انجام باکیفیت پایان‌نامه از دیدگاه آن‌ها استاد راهنما می‌باشد. به نظر می‌رسد توان علمی و ارتباطی استاد راهنما نقش مهمی در هدایت و جهت‌دهی تحقیق توسط دانشجویان ایفا می‌کند و اساتید راهنما باید با در نظر گرفتن این موضوع نقش مؤثرتری در انجام تحقیق ایفا نمایند. همچنین مهم‌ترین مشکل دانش‌آموختگان در فرایند انجام تحقیق مربوط به جمع‌آوری داده‌های تحقیق بود. به نظر می‌رسد که در این مرحله نیز کمک اساتید راهنما و همراهی کردن آن‌ها بخصوص در مراحل اولیه جمع‌آوری داده‌ها می‌تواند ضمن ارائه شناخت بهتر به دانشجویان زمینه افزایش اعتماد به نفس در مراحل بعدی را برای دانشجویان فراهم کند.

منابع

1. Arimoto, A., Gregg, M.F., Nagata, S., Miki, Y. and Murashima, S. (2012). Evaluation of doctoral nursing programs in Japan by faculty members and their educational and research activities. *Nurse Education Today*. 32. 1-7.
2. Entwistle, N. J. (2002). Research-based university teaching: What is it and could there be an agreed basis for it? *Psychology of Education Review*. 26(2): 3-9.
3. Forbes, M.O. and Hickey, M.T. (2009). Curriculum reform in baccalaureate nursing education: review of the literature. *International Journal of Nursing Education Scholarship*. 6 (1). Available at <http://dx.doi.org/10.2202/1548-923X.1797> (Article 7).
4. Ismail, A., Zainal Abidin, N. And Hassan, A. (2011). Improving the development of Postgraduates: Research and Supervision. *International Education Studies*. 4 (1):78-90.
5. Katz, E. L. (2002). Key Players in the Dissertation Process. *New directions for higher education*. 1997(99). 5-16.
6. Lee Abdullah, M. And Evans, T. (2012). The relationships between postgraduate research students' psychological attributes and their supervisors' supervision training. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 31: 788-793.
7. Lee, Nancy-Jane. (2010), "Preparing for Thesis and Viva: Some Practicalities", *Nurse Res*, Vol. 17(3): 52-59.
8. Lindo, J.L.M., Holder-Nevins, D., Dover Roberts. D., Dawkins, P. and Bennett, J. (2013). Shaping the research experiences of graduate students using action research. *Nurse Education Today* xxx. 1-6
9. Lou, M.F. and Chen, Y.C. (2008). Preliminary evaluation of the learning outcome achieved by a nursing research seminar course for doctoral students. *Journal of Nursing Research* 16 (2). 87-96. Available at <http://dx.doi.org/10.1097/01.JNR.0000387294.84053.6e>.
10. Lundgren, SM and Halvarsson, M. (2009). Students' expectations, concerns and comprehensions when writing theses as part of their nursing education. *Nurse Education Today*. 29(5). 527-532.
11. Malik, S. (2000). Students, tutors and relationships: the ingredients of a successful student support scheme. *Med Educ*. 34(8): 635-641.
12. Mullins, G. and Kiley, M. (2002). It's a PhD, not a Nobel Prize: How experienced examiners assess research theses. *Studies in Higher Education*. 27. 369-386.
13. Park, C., Harvey, A., Kulej, M. and Harvey, L. (2007). Postgraduate Research Experience Survey – Final Report. Published by: The Higher Education Academy Innovation Way York Science Park Heslington York. 1-72.
14. Tatarka, A., Larsen, D., Olson, T., Schilt, M., Crerar, J. (2012). Survey of Graduate and Professional School Students. The University of Chicago Library. Available at <http://www.lib.uchicago.edu/e/surveys/2010/index.html>
15. Torezani, S. (2009). ECU InProgress Postgraduate Research Experience Questionnaire 2009 Qualitative Results. Edith Cowan University. Available at <http://research.ecu.edu.au/grs/surveys/>.
16. Ylijoki, o-H. (2001). Master's Thesis Writing from a Narrative Approach. *Studies in Higher Education*. 26(1). 21-34.
17. Zamykal, D. (2009). Postgraduate Research Experience (PREQ) Report. Office of Corporate Planning & Performance In collaboration with the Graduate Research School. James Cook University. 1-22.
18. Zeng, L.M. and Webster, B.J. (2010). Assessing the research experience of postgraduate students at a Hong Kong university. *Research and Development in Higher Education: Reshaping Higher Education*. 33. 645-654.
۱۹. بدری زاده، ا.، غلامی، ی.، بیرجندی، م.، بیرانوند، غ. و ماهوتی، ف. (۱۳۸۸). بررسی موانع انجام پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی لرستان. فصلنامه علمی پژوهشی یافته. ۱۱(۳): ۹۳-۱۰۰.
۲۰. بهزادی، ح. و داور پناه، م. (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر تجربه پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد. *مجله مطالعات تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد*. ۱۰(۲): ۲۵۰-۲۲۷.
۲۱. ثناگو، ا.، یوسفی پور، م. و مهستی جویباری، ل. (۱۳۹۱). ترجمان دانش و کاربردی کردن تحقیقات، راهکاری جهت افزایش عملکرد پژوهشی دانشجویان علوم پزشکی. *مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت*. ۱(۱): ۵۹-۶۹.

۲۲. جوادیان، ی. (۱۳۸۱). نگرش دانشجویان پزشکی در مورد اهمیت پژوهش مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین. ۲۶ (پیاپی ۲۲): ۶۷-۶۴.
۲۳. چنگیز، ط.، ادیبی، پ.، حسینی، م. و توتونچی، م. (۱۳۸۲). دیدگاه اساتید راهنما در مورد مشکلات روند اجرای پایان نامه تحصیلی پزشکی عمومی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۳(۱): ۲۳-۲۳.
۲۴. حجازی، ع.، خان کلابی، م. و عطائی، م. (۱۳۸۷). بررسی موانع پژوهشی از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی در سال ۱۳۸۶. مجله دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی. ۱(۱): ۴۶-۴۱.
۲۵. حجازی، ی و عباسی، ع. (۱۳۸۱). بررسی عوامل مؤثر در افزایش کیفیت پایان نامه های دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران، مجله علوم کشاورزی ایران، ۳۳(۲): ۳۰۴-۲۹۷.
۲۶. سالم صافی، ر.، سعادتیان، ر.، مشیری، ز. و شیخی علی بنی آدم، ن. (۱۳۸۸). بررسی نظرات اعضای هیأت علمی در خصوص موانع تحقیق در دانشگاه علوم پزشکی ارومیه. مجله سبز فصلنامه تخصصی آموزش در علوم پزشکی. ویژه نامه خلاصه مقالات دهمین کنگره کشوری آموزش علوم پزشکی. اردیبهشت ماه ۱۳۸۸. شیراز. (۶): ۳۵۰.
۲۷. شریف زاده، ا.، حسینی، م.، کلانتری، خ. و اسدی، ع. (۱۳۸۶). واکاوی سازوکارها و چالش های تقویت کارکرد نظام آموزش عالی کشاورزی کشور در عرصه تحقیقات کشاورزی. مجله علوم کشاورزی ایران. ۲-۳۸(۲): ۲۴۰-۲۲۷.
۲۸. شعبانعلی فمی، ح. و شفیعی، ف. (۱۳۸۷). تحلیل نگرش دانشجویان دختر و پسر نسبت به رشته کشاورزی (مطالعه موردی: پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران). مجله کشاورزی. ۱۰(۱): ۸۶-۷۳.
۲۹. علایی، م. و اعظمی، ع. (۱۳۸۳). بررسی نگرش دانشجویان نسبت به امر تحقیق در دانشگاه علوم پزشکی ایلام ۱۳۸۰. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی ایلام. ۱۲(۴۲ و ۴۳): ۴۴-۳۹.
۳۰. عمانی، ا. (۱۳۹۰). تحلیل عوامل مؤثر بر مشارکت اعضای هیأت علمی کشاورزی در فعالیت های علمی-پژوهشی و بررسی موانع موجود (مطالعه موردی: دانشکده های کشاورزی و علوم آب دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شوشتر). پژوهش های ترویج و آموزش کشاورزی. ۴(۲): ۸۴-۶۹.
۳۱. غلامرضایی، س.، موحدمحمدی، ح.، اسدی، ع. و حسینی، م. (۱۳۸۶). تحلیل سازوکارهای مشارکت دانشگاه در عرصه ترویج کشاورزی. فصلنامه علوم کشاورزی ایران. ۳۸-۲(۱): ۱۷۳-۱۶۱.
۳۲. مردانشاهی، م.م.، تاجیک اسماعیلی، ع.ا. و مبارکی، م.م. (۱۳۹۳). بررسی استعداد کارآفرینی در دانشجویان ورودی و خروجی دانشگاه های دولتی (مورد مطالعه: دانشگاه های دولتی مازندران). توسعه کارآفرینی، ۷(۴): ۷۷۱-۷۵۵.
۳۳. میزانی، م.، خبیری، م. و سجادی، ن. (۱۳۹۰). بررسی توانایی های دانشجویان کارشناسی ارشد تربیت بدنی و کیفیت راهنمایی استادان در نوشتن پایان نامه. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی. ۶۱: ۱۱۱-۱۳۴.